

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 4 1 1 9 1 1 4

SPOMLADANSKI ROK

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU V PREKMURJU

==== Izpitna pola 4 ====

Književnost

Sreda, 9. junij 2004 / 45 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Izhodiščno besedilo je na perforiranem listu, ki ga lahko iztrga. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILO KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar!

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola je sestavljena iz 14 vprašanj.

Odgovore napišite v prostor, ki je za to predviden, jasno in čitljivo.

Na desni strani je ob vprašanjih navedeno možno število dosegljivih točk.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 8 strani, od tega 2 prazni.

Priloga

Prežihov Voranc: Samorastniki (odlomek)

Meti in Ožbeju so leta enolično minevala.
 Petega sina so krstili za Vida.
 Čez dve leti se je rodila Burga.
 Dve leti po Burgi je prišel Primož na svet.
 Tri leta za Primožem se je zlegel Til.
 In tri leta po Tilu se je našla še najmlajša,
 Nana.
 Ko se je zlegla Nana, je najstarejši, Gal,
 izpolnil dvajseto leto.

Devet pankrtov... Devet Hudabivnikov, devet
 Karničnikov... Vsi lepi, zdravi otroci.

Okrog Mete in njenih devet pankrtov so
 nastajale cele legende in so se širila razna
 prerokovanja. Nekateri so se bali šibe božje, če bo
 stvar ostala pri številu devet. Drugi so s strahom
 predvidevali novih rojstev in so se bali sodnega
 dne, ako jih bo dvanajst; tretji so se spet tresli, da
 bognasvaruj, ako bi ta živa zibelka zazibala
 trinajstič...

Meti so rekali ljudje: »Pankrtska mati« ali
 »Pankrtnica«, otrokom pa na splošno: »Hudabivški
 pankrtniki«, pozneje pa tudi »Hudabivški
 samorastniki«; bajta, v kateri je ta drosa živela, je
 bila znana pod imenom »Pankrtska kajža«.

Čim bolj se je Ožbej staral, tem bolj je pil, tem
 večji sirotej je bil. Na Karnicah je bil zmeraj bolj v
 napotje, zato je večino svojih, zmeraj bolj pogostih
 pijanosti prespal pri Meti. Prihajal je k njej ves
 potolčen, smrdljiv in nemaren; Meta ga je
 sprejemala, čistila, zdravila in negovala kakor
 velikega otroka.

Po takih prespanih, omotičnih pijanostih je
 Ožbeja zmeraj navdajala neka mehkoča. Posedal je
 z otroki, ki so bili še pri hiši, jih poljubljaj in
 objokoval, sam sebe pa preklinjal, da ga je morala
 čestokrat Meta tolažiti.

»Ne maraj, Ožbej, vdaj se v božjo voljo, smo
 pač nesrečniki vsi skupaj.«

»Jaz sem kriv vse te nesreče! Ali razumite me:
 jaz sem med dvema mlinskima kamnoma – na eni
 strani Meta, na drugi strani pa Karnice, moj oče.
 Dolgo sem omahoval, dokler me ni stisnilo, da se
 nisem mogel ganiti. Danes pa – kar je dejano, je
 dejano, sirotej sem, amažnik na duhu in na telesu,
 carapa, brez odločnosti in volje. Moj oče je čisto
 drugačen mož in ti Meta, si čisto drugačna...«

Mali pankrti so ga nemo poslušali ter iskali
 odgovora pri materi.

Ta ga je potem tešila:

»Vse se bo še preložilo, nič še ni zamujenega,
 Ožbej.«

»Da, toda vzeti se morava in vse bo še dobro!
 Karnice ne morejo biti več moje, kar nič ne dé.
 Vzeti kako kajžo v najem in živeti skupaj. Če bom
 hotel, mi morajo dovoliti ženitev. Toliko vas je že,
 da bo soseska le vesela, če boste imeli pravega
 očeta. In tega ciganskega življenja bo potem
 konec.«

Po vsaki taki težki pijanosti se je Ožbej
 poslavljaj od svoje družine z besedami:

»Da, ob pustu se vzameva.«

Do pusta tako, potem pa je začel:

»Po veliki noči se vzameva.« In tako dalje.

Meta je morala skoraj sama preživljati svojo
 droso. In to je bilo sila težko, kajti pri bajti jih je
 bilo zmeraj najmanj četvero; eden je bil v zibelki,
 drugi je komaj shodil, tretji je že hlačal in četrti je
 postajal goden za prvo pastirsko služho. Tako je
 bilo skoraj petnajst let.

Meta je morala delati tako rekoč noč in dan;
 poleti je hodila na dnine, pozimi je predla doma,
 pletla slamnice, jerbace in koše, delala leseno
 orodje, žlice, kuhlje, solnike, žličnike, z eno
 besedo: prijala je za vsako delo, ki ji je prišlo pod
 roke. In ni bilo dela, ki bi mu ne bila kos! Soseska
 jo je poznala kot najboljšo dninarico, ki ji nobena
 pot ni bila predaleč, nobeno vreme pregrdo. Kljub
 temu, da je jemala otroke s seboj, se je ob velikem
 delu soseska zanjo pipala. Z najmlajšim v zibelki na
 glavi pa še dva, tri hlačarje ob sebi je odhajala ob
 prvi zori na delo in prihajala ponoči domov. Njena
 pridnost je bila skoraj nadčloveška. Edino tej
 pridnosti, ki je je zmožna le tako velika materinska
 ljubezen, kakršno je nosila v sebi Meta, se je bilo
 zahvaliti, da je tako velika družina odraščala brez
 prevelikega pomanjkanja, da so vsi otroci odraščali
 zdravih udov in zdrave pameti.

Ob takem večnem nadčloveškem boju je v
 soseski od leta do leta rasel Metin ugled. Po malem
 je javno mnenje prehajalo na njeno stran. Ljudje so
 se zmeraj bolj spotikali nad trdovratnostjo starega
 Karničnika, ki je še vedno strastno nasprotoval
 zakonski zvezi med Ožbejem in Meto. Da bi svojo
 voljo laže uveljavljaj, je še sam ravnal posestvo,
 čeprav je mlajši sin že postal polnoleten.

Drosa: čreda.

Carapa: šleva.

Pipati se: trgati se.

PRAZNA STRAN

Pozorno preberite odlomek iz Prežihove novele Samorastniki in odgovorite na vprašanja.

1. Na črto zapišite literarnozgodovinsko smer Prežihove novele Samorastniki.

(1 točka)

2. Označite slog novele.

(2 točki)

3. Povzemite dogodke po odlomku v največ treh povedih.

(3 točke)

4. Pojasnite, ali je Ožbej po značaju pravi Karničnik?

(2 točki)

5. Kakšen odnos ima Meta do Ožbeja?

(2 točki)

6. Pojasnite Karničnikovo stališče, da »hudabivška žvot ne spada na Karnice«, ker ji je »tuje naše hotenje«.

(3 točke)

7. Kako v danem odlomku gleda na zvezo med Meto in Ožbejem neposredna okolica?

_____ (1 točka)

8. Nekateri literarni zgodovinarji pravijo, da ima Metina usoda simbolni pomen. V čem se kaže ta simbolnost?

_____ (3 točke)

9. V noveli je veliko dialektizmov. Izpišite tri in jih prevedite v knjižni jezik.

IZPIS DIALEKTIZMA:

NEVTRALEN KNJIŽNI POMEN:

_____ (3 točke)

10. Poimenujte retorični figuri: Devet pankrtov ... Devet Hudabivnikov, devet Karničnikov ... Vsi lepi, zdravi otroci.

_____ (2 točki)

11. S katerimi glagoli Prežih nadomesti nevtralni glagol roditi se? Izpišite tri in pojasnite, kako učinkujejo na bralca.

Izpis glagolov: _____

Pojasnilo: _____

_____ (4 točke)

12. Kako je zgrajena novela?

_____ (2 točki)

13. Katera od naštetih novel ne sodi v zbirko Samorastniki? (Prečrtajte napačno.)

Boj na požiralniku, Jirs in Bavh, Režonja na svojem, Vodnjak, Ljubezen na odoru, Pot na klop

(1 točka)

14. Katera od navedenih lastnosti, povezanih z novelo Samorastniki, je napačna? (Prečrtajte jo.)

- a) Prežih je novelo napisal leta 1937 v Parizu.
- b) Novela je izšla v knjižni zbirki 1940. leta pod naslovom Samorastniki.
- c) Junaki novele so mali ljudje, katerih skupna usoda je blagoslov zemlje.

(1 točka)

PRAZNA STRAN